

राज्यशासन सेवेतील अनुकंपा नियुक्तीची योजना.
प्रचलित कार्यपद्धती व योजनेच्या तरतूदीत
सुधारणा करण्याबाबत

महाराष्ट्र शासन
सामान्य प्रशासन विभाग

शासन निर्णय क्रमांक :- अकंपा-१००७/प्र.क्र. १८१/०७/आठ

मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२

दिनांक :- १ जानेवारी, २००८

वाचा :- १) शासन निर्णय, सा.प्र.वि. क्र. अकंपा-१०९३/२३३५/प्र.क्र.९०/९३/आठ,

दिनांक २६ ऑक्टोबर, १९९४

२) शासन निर्णय, सा.प्र.वि., क्र.अकंपा-१०९३/२३३५/प्र.क्र.९०/९३/आठ,

दिनांक १२ मार्च, १९९७

३) शासन निर्णय, सा.प्र.वि., क्र.अकंपा-१०००/प्र.क्र.२०/२०००/आठ,

दिनांक २८ मार्च, २००१

४) शासन निर्णय सा.प्र.वि.-अकंपा-१००४/प्र.क्र.५१/२००४/आठ, दिनांक २२.८.२००५

प्रस्तावना :- शासन सेवेत असताना अचानक दिवंगत झालेल्या अथवा रूग्णतेच्या कारणास्तव (वर्जीत प्रयोजने) रूग्णता सेवा निवृत्त झालेल्या शासकीय कर्मचाऱ्यांचे कुटूंब उघडयावर पडू नये यासाठी एक विशेष सवलत म्हणून अनुकंपा नियुक्ती देण्याच्या तत्कालीन प्रचलित योजनेत सुधारणा करून सुधारित योजना दि.२६.१०.१९९४ च्या शासन निर्णयाद्वारे कार्यान्वित करण्यात आली. त्यानुसार अनुकंपाधारकांना नियुक्ती देण्याचे अधिकार संबंधित नियुक्ती प्राधिकाऱ्यांना देण्यात आले होते. नियुक्ती प्राधिकाऱ्यांकडेच गट 'क' व 'ड' मधील पदांवर नियुक्तीसाठी प्रतिक्षासूची ठेवण्यात येत होती मात्र सर्वच कार्यालयात रिक्त पदे उपलब्ध होण्याचे प्रमाण आवश्यक त्या प्रमाणात नव्हते तसेच त्यात सुसूत्रता नव्हती, त्यामुळे जिल्ह्यातील सर्व कार्यालयातील अनुकंपा धारकांना नियुक्तीची संधी मिळण्यास विलंब होऊ नये, या कारणासाठी जिल्हाधिकाऱ्यांकडे जिल्ह्यातील सर्व कार्यालयातील अनुकंपा धारकांची गट 'क' व 'ड' ची स्वतंत्र परंतु सामायिक प्रतिक्षासूची ठेवावी व जिल्ह्यातील सर्व कार्यालयात उपलब्ध होणाऱ्या पदांवर संबंधित नियुक्ती प्राधिकाऱ्यांच्या मागणीनुसार या सामायिक सूचीतील अनुकंपा धारकांची नियुक्ती करावी, अशा स्वरूपाची कार्यपद्धती दि.१२.३.१९९७ च्या शासन निर्णयाद्वारे विहित केली होती. त्यानंतर दि.२८.३.२००१ च्या शासन निर्णयानुसार गट 'क' व 'ड' मधील सेवेत असतांना दिवंगत झालेल्या शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या पात्र कुटूंबातील एका पात्र व्यक्तीस त्याच्या शैक्षणिक अर्हतेनुसार गट 'क' व 'ड' मधील पदांवर नियुक्ती देण्याची तरतूद अस्तित्वात आली.

तदनंतर सदर योजनेसंदर्भात सर्वांगीण विचार करून दि.२२.८.२००५ च्या शासन निर्णयान्वये गट 'क' व 'ड' मधील प्रतिवर्षी रिक्त होणाऱ्या पदांपैकी ५% पदे अनुकंपा नियुक्तीने भरण्याचा निर्णय शासनाने जाणीवपूर्वक घेतला आहे.

प्रचलित योजनेनुसार अनुकंपा नियुक्ती ही रिक्त पदांच्या उपलब्धतेवर अवलंबून असते व रिक्त पदांच्या उपलब्धतेअभावी पुरेशाप्रमाणात अनुकंपा नियुक्त्या करणे शक्य होत नाही. अनुकंपा नियुक्तीचे अधिकार नियुक्ती प्राधिकाऱ्यांना असून ज्या कार्यालयांच्या आस्थापना लहान आहेत, अशा आस्थापनांवर प्रतिवर्षी गट 'क' व 'ड' मध्ये १० पेक्षा कमी संख्येने पदे रिक्त होतात व अशा कार्यालयात पुरेशा रिक्त पदांच्या अभावी अनुकंपा नियुक्त्या करणे शक्य होत नाही, कारण गट 'क' व 'ड' मधील रिक्त पदांच्या ५% पदे अनुकंपा नियुक्तीने भरण्याच्या तरतूदीचे पालन करण्यासाठी त्यांच्या आस्थापनेवर गट 'क' व 'ड' मध्ये २० पदे रिक्त झाल्यास ०१ पद अनुकंपा नियुक्तीसाठी उपलब्ध होते. त्यामुळे ज्या आस्थापनांवर वर्षात २० पेक्षा कमी रिक्त पदे उपलब्ध होतील त्या आस्थापनांवर

अनुकंपा नियुक्ती करणे शक्य होत नाही, परिणामी ५% मर्यादेतही अनुकंपा तत्वावर नियुक्त्या मिळत नसल्यामुळे अनुकंपानियुक्ती दिर्घ काळ प्रलंबीत राहून प्रतिक्षासूचीतील पात्र उमेदवारांवर अन्याय होत असल्याचे विविध व्यक्ती/संघटना तसेच काही प्रशासकीय विभाग यांनी शासनाच्या निदर्शनास आणले आहे. अनुकंपा नियुक्तीसाठी प्रतिक्षासूचीत असलेल्या पात्र उमेदवारांवरील अन्याय दूर होऊन योजनेचा मूळ उद्देश सफल व्हावा या दृष्टीने सर्वकष विचार करून प्रचलित कार्यपद्धतीत पुढीलप्रमाणे सुधारणा करून, त्यानुसार योजनेची अंमलबजावणी करण्यात यावी असा निर्णय शासनाने घेतला आहे.

शासन निर्णय

१. प्रचलित योजनेची अंमलबजावणी करताना नियुक्ती प्राधिकाऱ्यांकडे त्याच्या नियंत्रणाखालील कार्यालयात गट 'क' व गट 'ड' मध्ये प्रतिवर्षी २० किंवा त्या पटीत किंवा त्यापेक्षा अधिक पदे रिक्त होत असतील, तर त्यांनी प्रचलित नियमाप्रमाणे ५% पदे अनुकंपा नियुक्तीने भरावीत. मात्र, ज्या नियुक्ती प्राधिकाऱ्यांकडे वर्षात १० पेक्षा कमी रिक्तपदे उपलब्ध होणार असतील, तर त्यांनी त्यावर्षी उपलब्ध होणाऱ्या सदर रिक्त पदांची संख्या संबंधित जिल्हाधिकाऱ्यांना/बृहन्मुंबईच्या बाबतीत सामान्य प्रशासन विभाग (कार्यासन १४-अ) यांना कळवावी. तसेच रिक्त पदे उपलब्ध होणार नसल्यासही कळविण्याची कार्यवाही करावी. संबंधित जिल्हाधिकाऱ्यांनी त्यांच्या जिल्ह्यातील (गट 'क' व 'ड') व सामान्य प्रशासन विभाग, का.१४-अ यांनी (फक्त गट 'क') बृहन्मुंबईतील अशा नियुक्ती प्राधिकाऱ्यांकडून प्राप्त झालेल्या रिक्त पदांची संख्या एकत्रित करून त्या एकूण रिक्त पदांच्या ५% पदांची परिगणना करून, त्यानुसार ती पदे अनुकंपा नियुक्तीने भरण्यासाठी जिल्हाधिकाऱ्यांनी/सामान्य प्रशासन विभागाने (कार्यासन १४-अ) त्यांचेकडील सामायिक प्रतिक्षासूचीतील उमेदवारांच्या नावांची शिफारस जेष्ठतेनुसार नियुक्ती प्राधिकाऱ्यांना करण्याची कार्यवाही करावी. या नव्याने समाविष्ट केलेल्या तरतुदीचे काटेकोर पालन करण्याची जबाबदारी संबंधित जिल्ह्याच्या जिल्हाधिकाऱ्यांची तसेच बृहन्मुंबईसाठी सामान्य प्रशासन विभागाची (कार्यासन १४-अ) राहिल.

२. वरील तरतुदींची अंमलबजावणी करताना कॅलेंडर वर्षात (जानेवारी ते डिसेंबर) रिक्त झालेली पदे विचारात घ्यावीत व त्यानुसार सामान्य प्रशासन विभाग/जिल्हाधिकारी यांचेकडून अनुकंपा तत्वावर नियुक्तीसाठी विभाग/कार्यालयात उपलब्ध असलेल्या पदांवर अनुकंपा नियुक्तीसाठीच्या उमेदवारांची शिफारस प्राप्त झाल्यावर सात दिवसांचे आत नियुक्ती करण्याची जबाबदारी संबंधित नियुक्ती प्राधिकाऱ्याची राहिल. नियुक्ती केल्यानंतर तसे कल्याचे सामान्य प्रशासन विभाग (कार्यासन १४-अ)/जिल्हाधिकारी यांना संबंधित नियुक्ती प्राधिकाऱ्यांनी विनाविलंब कळविणे बंधनकारक आहे.

त्याखेरीज बृहन्मुंबईतील 'ड' वर्गाच्या अनुकंपा नियुक्तीसाठी पद उपलब्ध नसेल तर अशा आस्थापनांच्या नियुक्ती प्राधिकाऱ्यांनी अनुकंपा नियुक्ती योजनेखाली प्राप्त झालेली नावे व वरील परिच्छेद एक मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे रिक्त पदांची माहिती जिल्हाधिकारी, मुंबई जिल्हा, ओल्ड कस्टम हाऊस, मुंबई यांचेकडे पाठवावीत. जिल्हाधिकारी, मुंबई जिल्हा यांनी गट 'ड' करीता स्वतंत्र सामायिक प्रतिक्षासूची ठेऊन त्यामधून जेष्ठतेनुसार उमेदवारांच्या नावाची शिफारस ज्या ठिकाणी अनुकंपा नियुक्तीसाठी पद उपलब्ध आहे, अशा आस्थापनांच्या नियुक्ती प्राधिकाऱ्यांना करावी.

३. वरील सुधारणाव्यतिरिक्त अनुकंपा नियुक्तीच्या योजनेतील इतर प्रचलित तरतुदी यापुढेही कायम राहतील.

४. सर्व नियुक्ती प्राधिकाऱ्यांनी / जिल्हाधिकाऱ्यांनी अनुकंपा नियुक्तीच्या योजनेतील वरील सुधारणा लक्षात घेऊन त्यानुसार कार्यवाही करण्याबाबतची दक्षता घ्यावी व त्यानुसार त्यांच्याकडील अनुकंपा नियुक्तीची प्रकरणे निकाली काढावीत.

५. सदर सुधारणा हया केवळ शासकीय कर्मचाऱ्यांपुरत्याच सीमित असून त्या हे आदेश निर्गमित झाल्याच्या दिनांकापासून लागू होतील.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या वेबसाईटवर उपलब्ध करून देण्यात आला असून त्याचा संकेतांक क्र.२००८०१०११६५७४२००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने

(सतीश त्रिपाठी)

अपर मुख्य सचिव (सेवा)
सामान्य प्रशासन विभाग

प्रति,

मा.राज्यपालांचे सचिव, मलबार हिल मुंबई,

मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव,

मा.उपमुख्यमंत्री यांचे सचिव,

मा.मंत्री/राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव,

मा. मुख्य सचिव,

सर्व मंत्रालयीन विभागांचे अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव,

सर्व मंत्रालयीन विभाग,

*प्रबंधक, मूळ शाखा, उच्च न्यायालय, मुंबई,

*प्रबंधक अपिल शाखा, उच्च न्यायालय, मुंबई,

*प्रबंधक, लोक आयुक्त व उप लोक आयुक्त यांचे कार्यालय, मुंबई

*सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई,

*प्रधान सचिव, महाराष्ट्र विधान मंडळ सचिवालय (विधानसभा) मुंबई,

*सचिव, महाराष्ट्र विधान मंडळ सचिवालय, (विधान परिषद), मुंबई,

*सचिव, राज्य निवडणूक आयोग, नवीन प्रशासकीय भवन, मुंबई,

*महालेखापाल, महाराष्ट्र-१ (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र, मुंबई,

*महालेखापाल, महाराष्ट्र-२ (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र, मुंबई,

*महालेखापाल-१ (लेखा परीक्षा) मुंबई,

*महालेखापाल-२ (लेखा परीक्षा) महाराष्ट्र, नागपूर,

अभिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई,

निवासी लेखा परीक्षा अधिकारी, मुंबई,

मुख्य लेखा परीक्षक (निवासी लेखे), कोकण भवन, नवी मुंबई,

सर्व विभागीय आयुक्त/सर्व जिल्हाधिकारी,

सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी,

निरनिराळ्या मंत्रालयीन विभागांच्या नियंत्रणाखालील सर्व विभाग प्रमुख व कार्यालय प्रमुख,

सामान्य प्रशासन विभागातील सर्व कार्यासने,

निवड नस्ती.

*पत्राव्दारे